

Eva Åkesson: Rektorsinstallation 2011

Talare

Eva Åkesson
Rektor magnificus vid Uppsala
universitet

Datum

16 december 2011

Plats

Uppsala

Herr ärkebiskop, Herr landshövding, Företrädare i ämbetet, Herr ordförande i konsistoriet, Herr hedersmedlem, Hedersgäster, Akademiska högtidsförsamling, Studenter, vänner och kolleger, Mina damer och herrar,

Som institution har universitet funnits i nära tusen år. Uppsala universitet har varit en del av den akademiska gemenskapen i mer än halva denna tid. Devisen ”Kvalitet, kunskap och kreativitet sedan 1477” andas respekt för traditionen, men blickar samtidigt framåt och manar till förnyelse. Detta är våra gemensamma mål: Uppsala universitet ska bedriva forskning och utbildning av högsta kvalitet, främja utveckling och innovation för att bidra till en bättre värld.

I dag är Uppsala universitet världsledande inom flera områden. Vi erbjuder våra studenter och vår omvärld ämnesmässig spets och bredd. De nio fakulteterna skapar förutsättningar för disciplinfördjupning, för gränsöverskridande forskning och för utbildning med en mångfald av möjligheter. Med starka traditioner och blicken stadigt riktad mot framtiden ska vi ständigt söka nya vägar.

Här finns kompetenta lärare och forskare, ett gott renommé, goda relationer till omvärlden och inte minst detta faktum: Uppsala universitet attraherar varje år tusentals motiverade studenter. Här finns ett unikt studentliv och universitetet lever i symbios med Uppsala som kulturstad. Vårt uppdrag är inte enbart att bedriva forskning och utbildning utan också att utveckla och hålla vårt kulturarv levande. Det finns alltså många starka områden att bygga vidare på. Vi är ett anrikt och framåtblickade universitet. Kanske är vår främsta styrka en levande tradition och viljan till ständig förnyelse.

Uppsala universitet möter utmaningar internt, regionalt, nationellt och

internationellt. Förväntningar och krav har ökat från omgivningen, men även från våra studenter och anställda. Universiteten åtnjuter högt förtroende i samhället. Allmänhetens tillit är bland det viktigaste vi har, men det kan aldrig tas för givet utan måste ständigt erövrats på nytt. Samverkan och öppenhet är viktiga delar när vi bygger det förtroendet.

Vi får aldrig slå oss till ro. Omvärlden förändras allt snabbare, konkurrensen hårdnar och utmaningarna blir fler och större. Om vi är tryggt förankrade i våra grundläggande värderingar och i en väl grundad övertygelse om vad vårt uppdrag är står vi rustade att hantera framtida utmaningar.

Till de grundläggande värdena hör den akademiska friheten — att formulera forskningsfrågor, att välja vetenskaplig metod och att fritt publicera sina resultat. Den akademiska friheten är själva grundbulten i verksamheten vid ett universitet. Tag bort den — och vi blir ett utredningsinstitut, en tankesmedja, ett näringslivsbihang eller en politisk megafon. Men begreppet akademisk frihet kan också lätt missbrukas. Vi måste klargöra för oss själva — i samtal och vid seminarier — vad denna frihet innebär och vad den inte innebär. Den är inte detsamma som administrativ frihet eller frihet från etiska riktlinjer eller elementära umgängesregler på arbetsplatsen.

Autonomi — ledarskap Vi hör i dag ofta talas om ökad autonomi för våra lärosäten. Men självständigheten har ett pris. Ökad kontroll, krav på öppenhet och transparens är något av det vi måste gälda. Uppsala universitet har — som andra lärosäten i landet — diskuterat sin organisation och styrningsmodell under det senaste året. Min uppfattning är att den arbetsordning som konsistoriet nyligen antagit innebär en välavvägd maktbalans mellan de kollegiala organ som ansvarar för det akademiska innehållet i verksamheten och en effektiv linjeorganisation som ser till att vi håller ordning och reda på ekonomi och verksamhet.

Jag värnar om det kollegiala ledarskapet, men jag vill medverka till att utveckla ett professionellt kollegialt ledarskap — ett tydligt och strategiskt ledarskap som också kan fatta svåra beslut när det behövs, med legitimitet, kunskap och kompetens.

Jag har tre ledstjärnor för Uppsala universitet. De skall visa vägen framåt i vårt arbete. Dessa ledstjärnor är följande: oavbruten kvalitetsutveckling, ständig

strävan att utveckla vårt internationaliseringsarbete och ödmjuk medvetenhet om att det är våra studenter som är vår framtid.

Högsta KvalitetHögsta kvalitet i utbildning, forskning och innovation är det klart lysande målet att ständigt sträva mot. Utvärderingar är satta i fokus som aldrig förr. Ibland kan jag uppleva en viss utvärderingsutmattning. Högskoleverkets utvärderingar får stora konsekvenser, med vinnare och förlorare, större resurser eller förlorade examensrätter. Högskoleverket kontrollerar kvaliteten på resultatet av utbildning medan ansvaret för kvalitetsutvecklingen av själva utbildningen är vårt eget — universitetets. Rollfördelningen har därmed blivit tydligare under de senaste åren. Jag vill ha ett fortsatt tydligt fokus på utbildning, forskning och kvalitet. Kvalitet och förnyelse är ledord även framgent och utvärderingar skall även i framtiden utgöra underlag för strategiskt förnyelsearbete.

InternationaliseringInternationalisering ska vara en integrerad del av all verksamhet för ett universitet i världsledande ställning. Jag ser internationalisering som en strategi för att nå högre kvalitet i forskning och utbildning, inte som ett mål i sig.Låt oss vara överens om detta: Uppsala universitet ska spela en aktiv roll i det globala samhället och vi ska främja utveckling genom att bygga långsiktiga relationer.Den internationella gemenskapen ligger mig varmt om hjärtat. Det gäller inte minst våra studenter möjligheter att bredda sina erfarenheter. Vi ska värna om det globala klassrummet. Våra studenter ska kunna möta världen här i Uppsala, men vi ska också självklart ge dem möjligheter att studera utomlands. Införandet av studieavgifter är ett hot mot denna intellektuella rörlighet, bland annat därför att de statliga stipendierna blev alldeles för få. Tillsammans måste vi hjälpas åt att skapa de förutsättningar som gör att Uppsala universitet kan fortsätta att utvecklas som ett internationellt lärosäte. Våra studenter är framtiden. Vi står inför utmaningen att utbilda studenter till framtida ledare som kan verka i en alltmer globaliserad och obeständig värld. Vi måste vara beredda att ständigt ompröva och utveckla undervisningsmetoder och ämnesinnehåll. Vi måste vara medvetna om att våra studenter också utvecklas och förändras. De studenter som kommer till oss i dag har nya kompetenser och färdigheter som vi själva inte hade som studenter.

Studentinflytande: Jag sa att studenterna är framtiden — för ni är

morgondagens excellenta forskare, inspirerande lärare och kanske även Nobelpristagare. Ni är kommande kreativa entreprenörer som skapar ett samhälle med hållbar tillväxt. Ni är också garanterna för universitetets framtid när det gäller kvalitetsutveckling. Jag ser er studenter som medarbetare i vårt kvalitetsarbete. Studentinflytande är viktigt och unikt och alltid värt att försvara. Jag vill uppmuntra alla er studenter att vara aktiva och engagerade inom kårer, studentnationer och föreningar. Ett starkt studentinflytande säkerställer ett starkt universitet.

Utbildning och forskning hör ihop. Ett framgångsrikt universitet måste kunna prioritera både utbildning och forskning. Men det är inte motsägelsefullt. Vi ska kunna tala om forskningsbaserad utbildning såväl som utbildningsbaserad forskning. Denna relation ska sätta sin prägel på alla tre utbildningsnivåer, inte bara på forskarutbildningen, utan också på våra utbildningar på grund- och avancerad nivå. Jag vill att alla framgångsrika forskare tar ansvar för att utveckla utbildning, likväl som alla framgångsrika lärare tar ansvar för att utveckla forskningen. Jag blir bedrövad när jag hör att en lärare köper sig fri från undervisning. Låt oss hellre tala om förmånen att få undervisa!

Forskarutbildning är både forskning och utbildning, precis som namnet berättar. Som ett fullskaligt universitet ska Uppsala upprätthålla kvalitet och spets, men även ha ämnesmässig bredd. Det är en särskild roll och vårt självklara ansvar. Inom vissa ämnen drivs forskarutbildningar i små miljöer. En väg att för att skapa större forskarutbildningsmiljöer är att arbeta med olika former av forskarskolor, både inom universitetet och i samverkan med andra. Bra arbets- och anställningsvillkor ska gälla även för doktorander.

Vi behöver alla discipliner inom forskningen. Dagens utmaningar med klimatförändringar, behovet av hållbar utveckling, hälsofrågor och åldrande befolkning är så komplexa att de kräver samordnade forskningsinsatser från olika vetenskapliga fält. Inom det breda universitetet ska starka ämnesdiscipliner kombineras med gränsöverskridande samverkan — och grundforskning med spännande tillämpningar. En förutsättning för att lyckas med detta är att vi bejakar ökad öppenhet och skapar möjligheter för alla medarbetare att enkelt kunna röra sig över organisatoriska gränser. Forskningen inom humaniora och samhällsvetenskap behöver få en mer framträdande roll bland annat för att vi ska kunna förstå mänskliga och samhälleliga sammanhang.

Uppsala universitet är framgångsrikt. Vår framgång syns bland annat inom de strategiska forskningsområdena, med anslag från Vetenskapsrådet och andra forskningsfinansiärer och med stärkta positioner inom EU. Ett fantastiskt initiativ är SciLifeLab. MAX IV och ESS i Skåne är andra satsningar som kommer ha stor betydelse för framtida forskning vid Uppsala universitet.

PersonalFör att vi ska nå våra mål med hög kvalitet i utbildning och forskning krävs att Uppsala universitet är en attraktiv arbetsplats. En akademisk karriär har länge varit ett lärlingssystem med uppmaningen ”simma — eller sjunk”. Det fungerar inte längre. Ett framgångsrikt universitet tar väl hand om sina anställda och ger dem möjligheter att göra ett bra jobb. Det finns en genomtänkt strategi för att kunna rekrytera, behålla och utveckla kvalificerade lärare, forskare och kompetent personal.

Vi måste kunna erbjuda tydligare karriärstegar, transparenta meriteringssystem, möjlighet till kompetensutveckling vid rätt tillfälle, ledarskapsutveckling och inte minst jämställda arbetsplatser. Vi måste ge goda förutsättningar för forskningsledare och pedagogiska ledare att utföra sina uppdrag på bästa sätt. Vi måste se till att pedagogisk erfarenhet och forskningsmeriter balanseras i vågskålen.

Den akademiska miljön kan vara fattig när det gäller beröm och uppskattning. Ibland gör vår kritiska blick oss blinda för andras förtjänster och vår tunga blir för vass. Vi ska självklart ifrågasätta och ompröva våra egna och varandras utgångspunkter, metoder och slutsatser i seminariediskussionen, men vi ska också ha kul på jobbet, stötta varandra och må bra. Och vi ska försöka ge varandra några välförtjänta uppmuntrande ord lite oftare.

En av våra uppgifter är att främja mångfald och bredda rekryteringen. Jag vill gärna utöka begreppet till det engelska ”widening participation” — ett vidgat deltagande. Det är inte bara en fråga om rekrytering. Vi måste också omfamna mångfalden, bejaka skillnader och förstå att våra olikheter medför högre kvalitet i all verksamhet. Vi ska vara ett öppet och välkomnande universitet för både studenter och anställda, kvinnor och män, oavsett ursprung, bakgrund eller läggning. Vi är många som inte självklart från början känner oss hemma och bekväma inom akademien. Jag haft förmånen att få verka vid flera universitet: Umeå, Friedrich Schiller Universität Jena, University of Minnesota, Lund och nu Uppsala universitet. Jag ser det som en tillgång att ha erfarenheter från olika

lärosäten med mig när jag ska bära ansvaret att vara rektor vid Uppsala universitet. Att få vara rektor i Uppsala är både en hedrande och krävande roll. Det är det finaste uppdraget som finns inom det svenska universitetsväsendet.

Jag tar vid som den nittonde i raden sedan Uppsala universitet 1876 började välja sin rektor. Martin H:son Holmdahl, Stig Strömholm, Bo Sundqvist, och den rektor vi nu avtackar, Anders Hallberg, är mina senaste företrädare. Att ta vid efter er, att vara ännu en länk i kedjan mot framtiden, är hedrande. Jag tillträder ämbetet med ödmjukhet och skräckblandad förtjusning. Jag kommer att göra mitt bästa — och lite till — för att axla rollen och ta ansvaret för att leda Uppsala universitet mot framtiden på bästa sätt.

Jag vill anta framtidsutmaningar tillsammans med er — studenter, lärare, forskare, anställda och alla Uppsala universitets vänner och tillskyndare. Tillsammans skapar vi universitetet och tillsammans utvecklas vi för framtiden. Det gör våra kreativa forskare, våra engagerade lärare och professionella medarbetare. Det gör framför allt våra fantastiska studenter från Sverige och hela världen. Det är vi som tillsammans är — och skapar — Uppsala universitet.

Jag ser fram emot att fortsätta samtalet om Uppsala universitets framtid tillsammans med er. Min högsta prioritet den närmaste tiden är att lära känna platsen, människorna och möjligheterna — och ge er en chans att lära känna mig. Jag ser fram emot ett gott samarbete.

Dixi!

Taggar

2010-tal, 2011, Installationstal, Kvinna, Rektorstal

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/eva-akesson-rektorsinstallation-2011>